

Bulgārija – jautājumi un atbildes

- **Kāda ir biznesa vide Bulgārijā?**

Biznesa vide Bulgārijā ir pozitīva. Valsts un administratīvo iestāžu darbības veids nepārtraukti uzlabojas – lēnām, bet neapstājoties. Konkurence tirgū pieaug gan vietējo, gan ārzemju uzņēmēju vidū – starp ražotājiem, pakalpojumu industrijā, banku un finanšu sektorā. Darbaspēka izmaksas ir salīdzinoši zemas – zemākas nekā Latvijā – bet motivējošas un kvalitatīvu darbu veicinošas, kas savukārt ceļ produktivitāti. Tas ir nozīmīgi Bulgārijai nacionālā līmenī. Liels, bet neattīstīts cilvēkresursu potenciāls. Lielā universitāšu un koledžu skaita dēļ ne visiem vietējiem profesionāļiem ir iespēja gūt pieredzi savā sfērā. Savukārt konkrētu amatu apguvi universitātes vispār nepiedāvā. Tas iespējams tikai profesionālajās un arodskolās.

- **Kādi ir iespējamie Latvijas un Bulgārijas uzņēmēju sadarbības modeļi?**

Ņemot vērā vispārējās tendences, iespējamie biznesa sadarbības modeļi varētu būt: korporatīva uzņēmumu iegāde, uzņēmumu saplūšana vai apvienošana, kas varētu būt veiksmīgs risinājums, jo biznesa cenas un izmaksas ir relatīvi lētas, bet restrukturizācija un izaugsme ārzemju tirgos ir iespējama. Pozitīvi jāvērtē salīdzinoši zemās industriālā nekustamā īpašuma cenas Bulgārijā. Kā viens no sadarbošanās modeļiem jāmin sadarbība ražošanā – ir identificējamās nozares, kurās vienas valsts uzņēmumi spēj piegādāt nepieciešamos materiālus un izejvielas otrai valstij tādejādi dodot iespēju ietaupīt resursus un sasniegt starptautiskus mērķus.

- **Kādas ir perspektīvākās nozares Bulgārijā, kas varētu šķist interesantas latviešu uzņēmējiem?**

Kā viena no nozarēm noteikti jāmin lauksaimniecība. Klimatiskie apstākļi ir piemēroti lauksaimniecības attīstībai, tomēr nozarē jāveic lielas investīcijas. Sagaidāms, ka tuvāko gadu laikā lauksaimniecības produktu ražošanas apjomi dubultosies, ņemto vērā starptautiski izteiktās bažas par pārtikas trūkumu pasaulē.

Tehnoloģiskie parki – lietderīgi investēt tehnoloģijas attīstībā ar iespēju apmācīt cilvēkresursus, ko sagatavojušas universitātes. Pat līdzdalība starptautiskos projektos varētu būt izdevīga. Šeit jāņem vērā, ka Bulgārijā ir salīdzinoši labs izglītības līmenis un tradīcijas IT jomā – aukstā kara laikā Bulgārija bija Austrumbloka datoriekārtu ražotāja.

- **Vai Bulgārijā darbojas organizācija, kas veiktu līdzīgas funkcijas kā LIAA?**

<http://www.investbg.government.bg/index.php>

- **Tirdzniecības modelis – veikalu ķēdes vai individuālas tirdzniecības vietas?**

Lielveikalu ķēdes ir ļoti stipras – pārsvarā tās pieder ārzemju uzņēmumiem. Lielveikali dibināti pirms daudziem gadiem, bet šobrīd strauji aug (iespēja arī Latvijas uzņēmējiem ienākt tirgū). Jāatceras, ka Bulgārija šobrīd piedzīvo strauju ekonomisku augšupeju. Iedzīvotāju pirktspēja palielinās, kas lielveikalu ķēdēm ļauj cerēt uz veiksmīgu, drošu izaugsmi.

- **Vai nozaru izstādes Bulgārijā ir attīstītas? Daudz apmeklētas?**

Izstādes ir samērā labi attīstītas, tradīcijām bagātas. Tiek organizētas visdažādākās izstādes sākot ar vieglo un smago industriju, būvniecību, tehnoloģijām un beidzot ar tūrisma

piedāvājumiem, automašīnām un lauksaimniecības produktiem.

- **Cik attīstīti Bulgārijā ir interneta pakalpojumi un cik populāra tā lietošana?**
Interneta komunikācija strauji vēršas plašumā. Vērtējot pēc Eiropas Savienības standartiem – ļoti augsts līmenis, bet lieli uzlabojumi vēl veicami, jo tikai 30% bulgāru ikdienā ir pieejams internets.
- **Telekomunikācijas.**
Šobrīd telekomunikācijas Bulgārijā piedzīvo uzplaukumu. Valstī tiek lietoti vairāk kā 7.5 mobilo telefonu aparāti. 95-98% no šiem aparātiem ar pakalpojumiem nodrošina trīs lielākie mobilie operatori.
- **IT -> vai Latvijas uzņēmēji varētu piedāvāt savus pakalpojumus šajā jomā?**
Arvien lielāks ārzemju kompāniju skaits ienāk IT nozarē, atverot pārstāvniecības un vēršoties pie tirgus ar labām datorprogrammām. Saskaņā ar World Economic Forum veikto pētījumu Bulgārija šobrīd ieņem 68. vietu IT izmantošanas ziņā (Network Readiness Index) – kļūst skaidrs šīs nozares potenciāls.
- **Tūrisma attīstība un ko Latvijas uzņēmēji varētu darīt šajā jomā?**
Tūrisma industrija strauji attīstās, bet šobrīd būtu jāpatur prātā kvalitāte. Jāpatur prātā, ka tūristus piesaista kvalitatīvi pakalpojumi. Bulgārija varētu piedāvāt fantastiskas lauku tūrisma iespējas, kas šobrīd vāji attīstītas. Ļoti lielā floras un faunas dažādība piedāvā neaptveramas, pasaules klases iespējas ekotūrisma attīstībai. Šī niša vēl ir pilnīgi brīva un tirgus spēlētāji šobrīd tikai sāk apzināties potenciālu. Līdz šim ekotūrisms bija cieši saistīts ar etno-tūrisma, bet šobrīd tas sāk attīstīties kā atsevišķs virziens. Iespējams, ka tieši šim tūrisma veidam ir vislielākās izaugsmes iespējas.
- **Vai tekstilnozare Bulgārijā ir attīstīta?**
Tekstilnozare ir vāji attīstīta, tātad šajā nozarē Latvijas uzņēmēji noteikti varētu darboties. Daudzas vietējās ražotnes nepieciešams pārveidot, nepieciešams veikt investīcijas.
- **Kādus pārtikas produktus piedāvāt Bulgārijas tirgū?**
Tirgus ir atvērts zivsaimniecības produktiem. Zivju produktu importētāju ziņā šobrīd dominē Norvēģija, bet šajā nozarē potenciāls ir.
- **Kura ir galvenā biznesa valoda Bulgārijā?**
Biznesa pamatvaloda Bulgārijā ir angļu. Dažās nozarēs krievu valodas zināšanas varētu palīdzēt. Bulgāru valoda nav obligāta prasība biznesā, bet noteikti spētu atvieglot procesus – valodas un kultūras izpratne vienmēr ir svarīga. Daļa uzņēmumu var nodrošināt arī komunikāciju vācu, franču, itāļu un spāņu valodās.

Sagatavoja SIA „Aksedo”